

Vizuálně motorické komunikační systémy SP

Zákon č. 384/2008 o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob

- znakovaná čeština** je umělý jazykový systém, který usnadňuje dorozumívání mezi slyšícími a neslyšícími
- znakovaná čeština využívá gramatické prostředky češtiny, která je současně hlasitě nebo bezhlasně artikulována
- spolu s jednotlivými českými slovy jsou pohybem a postavením rukou ukazovány odpovídající znaky českého znakového jazyka
- český znakový jazyk** je přirozený a plnohodnotný komunikační systém tvořený specifickými vizuálně-pohybovými prostředky, tj. tvary rukou, jejich postavením a pohyby, mimikou, pozicemi hlavy a horní části trupu

Znakový jazyk

- Nejmenší jednotkou ZJ je znak (znak = slovo–jednotka mluveného jazyka)
- ZJ umožňuje SP bezprostřední poznávání světa
- počátky lingvistického výzkumu – William Stokoe - *Sign Language Structure* , 60. léta, USA
- situace v ČR – prof. Alena Macurová (FF UK Praha)

Odlišnost ZJ od mluveného jazyka

- mluvené jazyky jsou **lineární** - v jazykové výpovědi není možný jiný způsob než řadit postupně jeden znak (slovo) za druhým
- znakové jazyky jsou **simultánní** - znaky lze provádět současně, protože lze využívat trojrozměrného artikulačního prostoru
- Manuální nosiče** – významy jsou nesené tvary, pozicemi a pohyby rukou
- Nemanuální nosiče** – mimika, pohyby a pozice hlavy, horní část těla

Foneticko fonologická stavba ZJ

Tvar rukou (<i>při artikulaci</i>)	DEZ
Poloha rukou (<i>místo, kde je znak artikulován</i>)	TAB
Pohyb rukou	SIG
Orientace dlaně a prstů (<i>ve vztahu k tělu</i>)	ORI
Vztah ruky k ruce (<i>u znaků artikul. oběma rukama</i>)	HA

Druhy znaků:

- ikon** – až 50% (vizuálně motivované znaky)

- a.) transparentní (př. kouřit, brýle)
- b.) translucidní (př. mléko, týden)

- index** – signál, příznak (zájmena, příslovce)
- symbol** – vztah mezi nosičem a znakem je arbitrární (př. žárlivý, poctivý)

Variety ve znakovém jazyce:

- regionální odchyly** (potom, kaše, vejce)
- sociální odchyly**, vzdělání uživatelé ZJ berou více výpůjček z mluveného jazyka země, kde žijí
- odchyly podle pohlaví** - ženy někdy ukazují jinak než muži
- odchyly generační** - starší lidé používají staré znaky, někdy dochází k záměrné změně znaků mladší generací, která nechce, aby jim starší vždy plně rozuměli
- dětský jazyk** (znakujeme-li na děti, automaticky používáme jednodušší, vizuálně výraznější jazyk), jazyk dospělých

Doporučená literatura k tématu:

MACUROVÁ, A. Poznáváme český znakový jazyk. (Úvodní poznámky). *Speciální pedagogika*, 2001, roč.11, č.2.

MACUROVÁ, A. Proč a jak zapisovat znaky českého znakového jazyka. In *Speciální pedagogika*. 1996, roč. 6, č. 1.

SLÁNSKÁ BÍMOVÁ, P., OKROUHLÍKOVÁ, L. Rysy přirozených jazyků, Lexikografie, ČKTZJ, Praha 2008

www.cktjz.com